

TARKASTUSRAPORTTI

FM Tiina Äikäs sekä FM Anssi Malinen tarkastivat seuraavat kohteet Inarin alueella 26.7.–29.7.2010 välisenä aikana liikkeessaan Iijärven alueella kajakkien kanssa. Tarkastukset ovat osa Äikkään väitöskirjaan liittyviä kenttätöitä. Kenttätöiden tarkoituksena oli dokumentoida tunnettuja seitakohteita. Digitaalikuvat on ottanut Anssi Malinen. Kuvien originaalit ovat Tiina Äikkäällä.

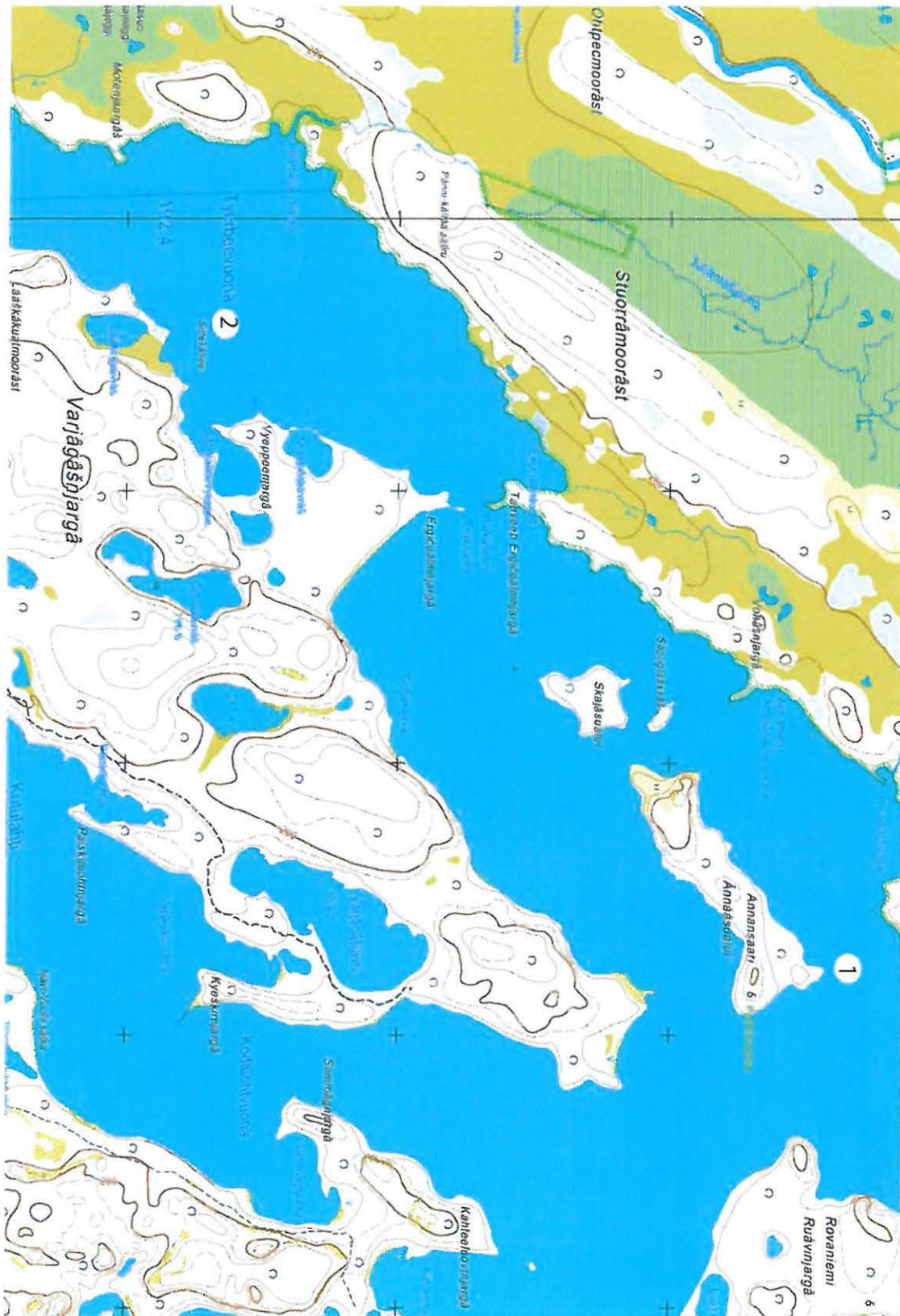
Kunta:	Inari
Kohteen nimi:	Annansaari
Määrittely ja rauhoitusluokka:	Muinaisjäännösryhmät/Seita, 1
Rekisterinumero:	148010557
Ajoitus:	Historiallinen
Peruskartta:	3931 07 VAIJOENJÄNKÄ
Koordinaatit:	p= 7704 300, i= 3527 850, z= 195

Iijärven lounaisosassa Härkäsalmen ja Rovasalmen välisellä selällä, Rovaniemestä länteen, sijaitsee Annansaari (kartta 1). Saaren itäpäässä on neljän pyyntikuopan muodostama ryhmä. Näistä n. 300 m pohjoisluoteeseen on saaren pohjoiskärjen luona vedessä, noin 10 metriä rannasta kivi, joka kohoaa 0,5 metriä vedenpinnan yläpuolella (kuva 1). Kivi on Ison-Antin Annan jatakivi, jonka Paulaharju (1932:34) mainitsee. Koordinaatit kiven kohdalta rannasta ovat 7704 570/ 3527 756. Paikalla on myös muita, pienempiä kiviä, mutta kyseinen suippopäinen kivi, on pohjoisin ja näkyy kauimmas. Kiven sivulla on pieni kuopanne. Mainittu Ison-Antin Anna on asunut ja kuollut Annansaarella, jonka lähellä kaksi pienempää saarta on nimetty samoin.

Kuva 1. Kivi Annansaaren pohjoispäässä.

Kirj. Paulaharju 1932, Erkki Itkonen 1933
Kart. 1958 Näkkäljärvi

Kartta 1. Iijärven eteläosa: 1) Annansaari, Ison-Antin Annan jatakivi, 2) Sitakallio.

Kunta:	Inari
Kohteen nimi:	Sitakallio
Määrittys ja rauhoitusluokka:	Seita, 1
Rekisterinumero:	148010814
Ajoitus:	Historiallinen
Peruskartta:	3931 07 VAIJOENJÄNKÄ
Koordinaatit:	p= 7702 328, i= 3525 384, z= 193

Sitakallio sijaitsee Iijärven eteläpäässä, Vaijoen laskukohdasta ja Järvelästä n. 1,5 km koilliseen Vyeppenjargân lounaispuolella (kartta 1). Sitakallio on noin 40 cm veden yläpuolelle kohoava, noin 3,5 x 2 metrin kokoinen kallio (kuva 2). Kivi on kirjallisten lähteiden perusteella toiminut kalaseitana.

Kuva 2. Sitakallio.

Kirj. Erkki Itkonen 1933

Kunta:	Inari
Kohteen nimi:	Seita-laassa
Määrittäminen ja rauhoitusluokka:	Seita, 2
Rekisterinumero:	148010815
Ajoitus:	Historiallinen
Peruskartta:	3931 11 IIJÄRVI
Koordinaatit:	p= 7711 903, i= 3535 998 (Seitasaari)

Kirjallisissa lähteissä kuvataan Iijärven Seitasaarta pieneksi saareksi lähellä rantaa. Nimiarkiston kortistoissa on Erkki Itkosen kuvaus Iijärven Seitasaaresta, joka on pieni kivikkosaari, noin 3 metriä pitkä ja leveä, ja sijaitsee noin 300 metrin päässä Moisaniemestä. Itkosen mukaan ”saarella on paljon kalan luita. Iso-Antti huolehti kalaonnensa säilymisestä viemällä sinne saaliistaan yhden kappaleen kutakin kalalajia.” Paulaharjun tiedot ovat sängen yhtenevät Itkosen kanssa. Hänen mukaansa saari on halkaisijaltaan vain nelisen metriä, kohoaa puolentoista metrin korkeuteen veden pinnasta ja sijaitsee kolmensadan metrin päässä rannasta. Paulaharju tosin mainitsee seidan sijaitsevan lähellä Vuopioniemeä.

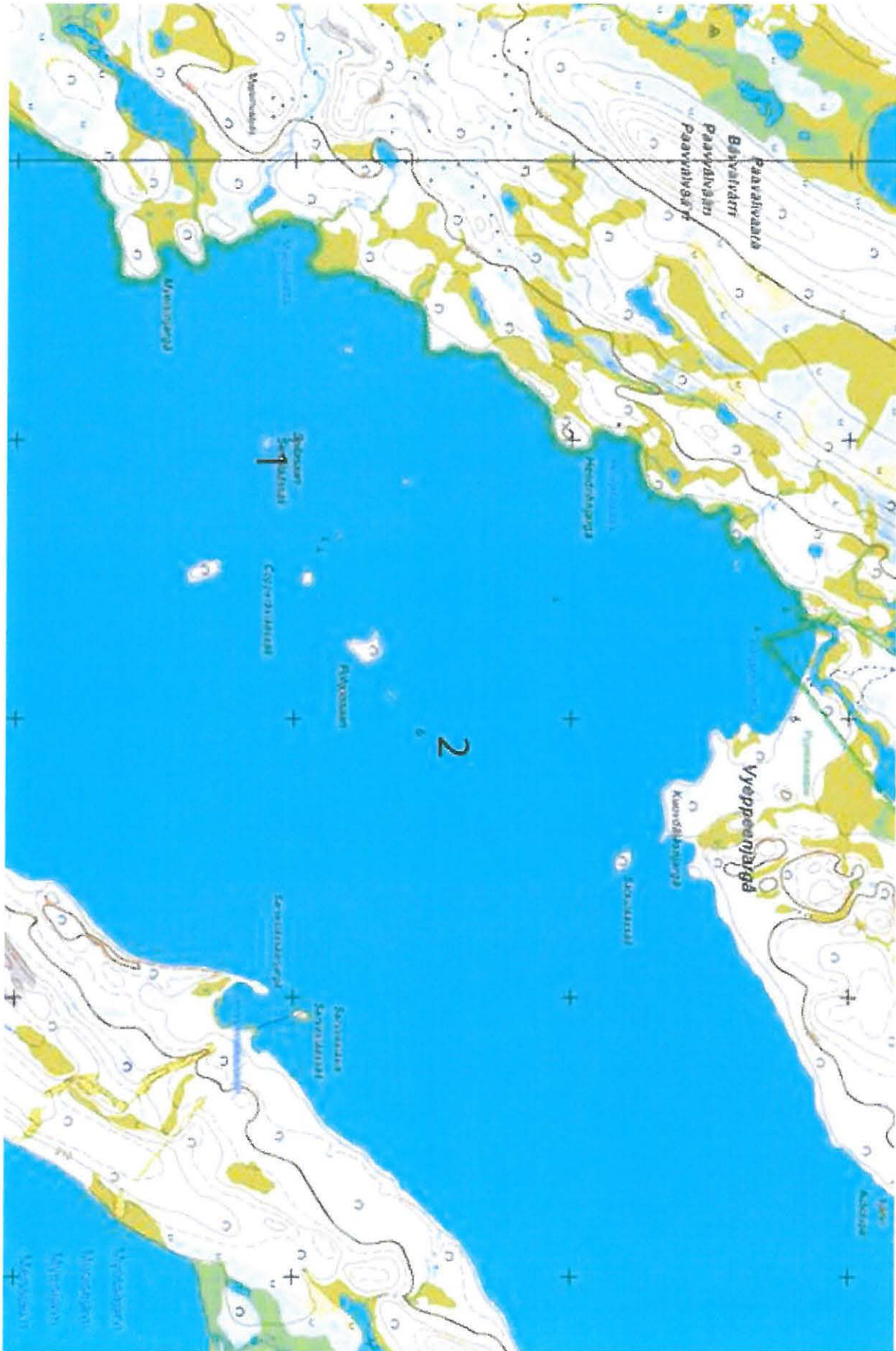
Paulaharjun ja Itkosen kuvauksia täysin vastaavaa saarta ei ole Iijärveltä löytynyt. Muinaisjäännösrekisterin koordinaatit sijoittavat Matti Ahoon viitaten Seita-laassan pieneen saareen noin 900 metriä Vyepeenjärgästä etelään. Matti Ahon (1997: 112) ottamassa kuvassa näkyy kuitenkin lounaammassa sijaitseva Seitasaari-niminen saari. Ahon mukaan noin 4 x 10 m laajuisen saaren ruohikkopeitteinen laki noin 2 m vedenpinnasta. Myös Ilmari Mattus (2009) ja Voitto Valio Viinanen (2003: 145) ovat kumpikin tulkinneet kyseisen saaren olleen lähteissä tarkoitettu seita. Kyseinen saari sijaitsee 700 metriä Myeisinjärgästä (Moisaniemestä?) koilliseen, eikä siis sekään ole aivan lähellä rantaa. Lisäksi saari on halkaisijaltaan n. 50 metriä leveä, eikä siis kovin pieni. Tarkastuksen yhteydessä saaren koko arvioitiin huomattavasti karttaan merkittyä pienemmäksi, noin 10x20 metrin kokoiseksi ja noin 2–2,5 metriä korkeaksi, ja Aho arvioi koon vielä tätäkin pienemmäksi. Kivikkoinen, röykkiömäinen saari on luoteisreunaltaan jyrkkä, mutta kaakkoisosa saaresta on hyvin matalaa. Mikäli ainoastaan saaren huippuosa on korkean veden aikana näkyvissä, saari ’kutistuu’, mistä johtuen saaren koko voi eri lähteissä vaihdella huomattavastikin.

Kyseisellä kohdalla Iijärveä on paljon pieniä saaria ja luotoja ja lähempänä rantaa on suuria kiviä, joten täyttä varmuutta seidan sijaintiin on hankala saada. Seitasaari on kuitenkin lähinnä Myeisinjärgää oleva saari.

Kuva 3. Seitasaari kuvattuna etelästä.

Kirj. 1932 Paulaharju, E. Itkonen 1933, T.I. Itkonen 1946

Kartta 2. Iijärven pohjoisosa: 1) Seitsasaari, 2) muinaisjäännösrekisterin Seita-laassa.

Oulussa 2.9.2010

Tiina Äikäs

Kirjallisuus:

Aho, Matti 1997. Pyhä paikka saamelaisessa uskontoperinteessä. Inarinsaamelaisten pyyntiyhteisöjen toimintaverkosto – pyhät paikat, asuinpaikat, nautinta-alueet ja elinkeinot. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, Uskontotieteen laitos.

Itkonen, Erkki 1933. Nimiarkisto, Inari.

Itkonen, T.I. 1946. *Heidnische Religion und späterer Aberglaube bei den finnischen Lappen*. Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia LXXXVII. Helsinki.

Mattus, Ilmari 2009. Anarâš kalender 2009. Helsingin yliopiston kehityspalvelut Oy, Yliopiston almanakkatoimisto.

Paulaharju, Samuli 1962 [1922]. *Lapin muisteluksia*. Toinen painos. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo.

Paulaharju, Samuli 1932. *Seitoja ja seidan palvontaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Viinanen, Voitto Valio 2003. *Inarin rajahistoria I. Pohjoiset valtarajat Inarin-Jäämeren alueella 1500-luvulta 1800-luvulle*. Studia historica septentrionalia 40.